

Kulttuuri

Toimitus: Iikka Taavitsainen
Sähköposti: kulttuuri@savonsanomat.fi, etunimi.sukunimi@savonsanomat.fi.
Puhelin: 017303111

Konsertti tarjosi romantiikan valoa

Konsertit

KUOPION KAUPUNGINORKESTERI
Kohtaamisia unessa ja elämässä -konsertti
Livestriimattu Kuopion Musiikkikeskuksesta 18.3.

Kapellimestari **Ville Matvejeff** *otti hyvin tehoja irti Kuopion kaupunginorkesterista illan konsertin aluksi kuulluissa* **Robert Schumannin** *op. 52:n alkusoitossa ja finaalissa. Paikoin intonaatio oli hieman hakusessa, mutta kokonaisuutena teoksesta jäi valoisa, ilmava ja elävä vaikutelma, johdattaen hyvin illan pääteokseen.*

Konsertin pääteoksena kuultiin **Johannes Brahmsin** *Pianokonsertto nro 1 C-duuri*, jonka solistina soitti kuopiolaislähtöinen **Emma Koponen.**

Koposen soitto oli ehyttä ja linjakkaan soinnikasta.

Brahmsilla ei tainnut olla koskaan kovin helppoa, eikä ainakaan ensimmäisen pianokonserton syntyhetkillä. Yksityiselämässä ei mennyt vahvasti. Läheinen ystävä ja tukija Robert Schumann yritti psykoottisen melankolian vallassa itsemurhaa. Itse säveltystensä suhteen, jos jossain asiassa Brahms oli hillitsemätön, se oli itsekritiikki.

Pianokonsertto kävi monta muodonmuutosta ja tuskaa läpi – olihan se ensimmäinen kerta, kun Brahms pyrki säveltämään orkesteriteoksen. Ongelmat olivat hyvin suuren yleisön tiedossa ja teosta moitittiin juuri siitä asiasta, joka tekee siitä vahvan ja valtaisan: orkestraalisuudesta.

Emma Koponen on valmistunut Michiganin yliopistosta ja illan konsertti oli osa hänen Taideyliopiston Sibelius-Akatemiaan tehtävää diplomitutkintoaan. Koposen soitto oli ehyttä ja linjakkaan soinnikasta, striimatussa konsertissa balanssi orkesterin kanssa oli erinomainen ja kapellimestari Matvejeffin kanssa yhteistyö sujui mallikkaasti.

Myös orkesteri oli hyvässä iskussa ja teos rakentui selkeäksi, tunnelataukseltaan vahvaksi kokonaisuudeksi.

Jussi Mattila

Jari Miettiselle Puijon metsä on paras paikka tekstien opettelulle.

Sanataide

Suusydäntaiteen klangi

Jari Miettinen pitää Kuopiossa "korkeanpaikan leiriä", jonka aikana hän opettelee kahdeksan lausuntaesitystä.

Kuopio
Iikka Taavitsainen

Jari Miettisellä on perinne. Kun edessä on kova opettelu- eli pänttäämisvaihe, Miettinen karauttaa synnyinseudulleen Kuopioon, ja kävelee tekstit mieleensä. Erityisen tärkeää aluetta on Puijo. Siellä Miettinen aikoinaan opetteli ensimmäistä kertaa **Aleksis Kiven** *Kontiolan kaski* -runoelmaa.

– Oli ilo opetella tekstiä kävelemällä Puijolla, joka oli aikoinaan kaskiviljelyaluetta. Siitä jäi myös tapa harjoitella osa teksteistä kävellessä.

Käveltävää riittää, sillä lausuntataiteilija Miettisellä on meneillään jättimäinen urakka. Opeteltavana on kaikkiaan kahdeksan tekstiä, neljä aikuisten esitystä ja neljä lasten. Siis eräänlainen ihmiskoe, kuten Miettinen asian ilmaisee.

Aikuisten esitykset ovat noin kolmen vartin mittaisia, lasten lyhyempiä.

Miettinen työstää puhettaan jakamalla teokset puheakteihin. Yhdessä aikuisten esityksessä on noin 800 puheaktia.

– Yksi puheakti on tavallaan repliikki. Aleksis Kiven *Lintukoto*-teoksessa on noin 70 puheaktia.

Kuopion pianokilpailu striimataan yleisölle

TAPAHTUMAT Kuopion IX pianokilpailu järjestetään maaliskuun 26.–28. päivänä. Koronaepidemian vuoksi kilpailuun ei oteta yleisöä, mutta tapahtumaa voi seurata striimattuna. Alun perin pianokilpailu piti järjestää jo viime vuoden keväänä, mutta koronaepidemian vuoksi se siirrettiin tälle vuodelle. Kuopion konservatorion kolmen vuoden välein järjestämä pianokilpailu on suunnattu Savon, Karjalan ja Kainuun musiikkioppilaitosten pianonsoiton opiskelijoille.

Kapellimestari James Levine on kuollut

KUOLLEET New Yorkin Metropolitan-oopperan pitkäaikainen musiikillinen johtaja ja maailman tunnetuimpiin kapellimestareihin kuuluva **James Levine** kuoli 77-vuotiaana. Levinen ura päättyi skandaaliin, kun Metropolitan irtisanoi hänen sopimuksensa vuonna 2018, kun useat miehet kertoivat joutuneensa Levinen ahdistelemiksi 1960–1990-luvuilla. Levine johti Metissä yli 2 500 näytäntöä, joissa esitettiin 85 eri oopperaa.

MINNA LYYTINEN

ja kesto on noin viisi minuuttia.

– Jos 800 puheaktia vertaa teatteriesitykseen, niin se olisi ison näytelmän päärooli.

Miettinen on tehnyt lausuntataidetta vuodesta 1997 lähtien. Kuopiolaisen muurariperheen kuopuksen *kipinä sanataiteeseen syttyi jo lapsena, kun hän vuonna 1973 aloitti juuri käynnistyneessä Kallaveden* yhteiskoulussa.

– Luokanvalvoja **Annukka Airaksinen** perusti näytelmäkerhon, ja sain pääroolin joulunäytelmästä *Kasper ja naputuskone. Innostuin ihan älyttömästi, ja siitä alkoi näyttämötaiteen harrastus,* Miettinen muistelee.

Näytelmäkerhosta tie vei Kuopion Nuorisoteatteriin, jossa Miettinen osallistui muun muassa *Kuudennen kerroksen ja Hair*-musikaalin tekoon. Armeijan jälkeen tie vei Turkuun ja ylioppilasteatteriin, jonka puheenjohtajanakin Miettinen toimi. Ylioppilasteatterissa tehtiin muun muassa **Anna-Leena Härkösen** *Häräntappoaseen* kantaesitys.

Lastentarhanopettajaksi valmistuttuaan ja muutaman vuoden työelämässä oltuaan Miettinen päätti hakea Tampereen yliopistoon lukemaan draamaa. Yksi opettajista oli suomalainen teatteriteoreetikko **Kari Salosaari** (1932–2013), jonka ansiosta myös Miettinen innostui semiotiikasta.

Teatterimaailma imaisi Miettisen kokonaan, kun hänät pyydettiin mukaan Teatteri Mukamaniin, joka on alunperin lukuteatteri.

– Päädyin mukaan, kun olin tekemässä ryhmästä haastattelua osana koulutyötäni, ja sen jälkeen he pyysivätkin minut mukaan. Kiersimme Suomea ja Eurooppaakin.

Nukketeatterityö oli antoisaa, mutta Miettinen tunsi halua keskittyä enemmän semiotiikkaan ja puheteatteriseen. Sopiva hetki tuli, kun hän lähti opiskelemaan Snellmankorkeakouluun puheen syvempää ymmärtämistä.

Samalla hän tutustui **Yrjö Jyrinkoskeen** (1920–1981) elämään. **Eino Leinon** runojen tulkitsijana muistettu Jyrinkoski on yksi harvoista suomalaisista sanataitelijoista, joka elätti itsensä pelkillä lausuntaesityksillä.

– Yrjö kiersi koulusta kouluun, keräsi kolikoita säkkeihin. Tein koulutuksessa samaan aikaan ensimmäistä omaa lausuntaesitystäni ja ajattelin, pystyisinkö samaan, Miettinen sanoo.

> **Olen kiitollinen siitä, että olen taustaltani savolainen.**

Hän myöntää, että osasyy lausuntataiteen pariin oli halu päästä pois roudaamisesta.

– Nukketeatteriesityksessä kaava meni, että ensin roudattiin monta tuntia, sitten oli lyhyt esitys, ja taas roudattiin. Lausuntataiteessa menee vaan ja esitetää – ja siitä se on elämyksellistä.

Vuosituhannen vaihteessa Miettinen perusti oman sooloteatterinsa, Teatteri Taavetin. Sen kanssa Miettinen kiersi ja esiintyi ympäri Suomea 17 vuoden ajan. Sitten hän löi Taavetille pisteen.

– Sain Oulun yliopistoon valmiiksi pro gradu -työn, jossa tutkin puhetta taiteena. Sen valmistuminen oli selkeä risteys. Jos olin aikaisemmin unelmoinut puheesta taiteesta, nyt minulla oli selkeä ajatus puheesta taiteena.

Miettinen perusti uuden Leateatteri -nimisen teatterin. Sen toiminta käynnistyy syksyllä, kun Miettinen järjestää Helsingissä viikonlopun, jonka aikana hän esittää kaikki nyt valmistella olevat teokset.

– Sen jälkeen alan markkinoida itseäni ympäri Suomea.

Teatterin kotisivuilla Miettinen kuvailee tekemistään "suusydäntaiteeksi". Sanayhdistelmä on ankkuri, jonka kautta Miettinen koettaa ymmärtää omaa tekemistään.

– Usein sanotaan, että sydän on tunteen elin, mutta minulle se on suu. Suomen kieli, ja sitä kautta tunteet, ovat merkittävästi suutunnolla esitettävää. Siitähän sekin tulee, suutuntuma, Miettinen kertoo.

– Olen kiitollinen siitä, että olen taustaltani savolainen. Kirjakieli ei ole juttuni, vaan rehevä ja rönsyävä kieli, jossa on vähän keksittyäkin sanoja. Sellaista, jolta voi mutisella tuntua.

Lausuntataiteen merkityistä Miettisen mielestä korostaa nykypäivänä se, että se pakottaa kuulijan huomaan ja muodostamaan itse kuvia. Silloin teksti vie uuteen, virkistäkin, Miettinen sanoo.

Tärkeä lausunnassa on esittäjän ja katsojien jakama sama fyysinen tila. Miettisen mukaan akustisen ja vahvistamattoman puheen seuraaminen on tehokasta siksikin, että kuulija huomaamattaankin toistaa kurkunpäällään samoja liikkeitä kuin puhuja.

– Ymmärrykseltä tulee kokonaisvaltaisempaa, kun eletään samassa sykkeessä.

Erityisen tärkeänä Miettinen pitää, että lausuntataide tulisi osaksi lasten elämää. Monet alkuset typistävät puhetyylinsä yhteen tapaan, joka käytetään loppuelämän ajan. Miettisen mielestä näin ei tarvitsisi olla.

– Siksi lapsille pitäisi tarjota malleja, että nöinkin voi puhua. Eihän runoja lausuta monotonisesti kuin säätiedotusta.

Lausuntataide oli Suomessa vielä 1950-luvulla arvostettu ja tarpeellinenkin taidelaji. Television yleistymisen myötä puheesta tuli kertakulutusviihdettä. Näin ei Miettisen mukaan pitäisi olla.

– Lausuntataide ei ole kertakulutusta, vaan sielua hiotaan sitä tekstiä vasten vuosien ajan.

– Esimerkiksi Aleksis Kiven *Paimentyttö* on puolituntinen trokeerirytmiin kirjoitettu teos, joka on itsessään kuin sinfonia. Ja samalla tavalla, kuin vaikka jotakin **Beethovenin** *9. sinfoniaa* kuunnellaan aina uudestaan ja uudestaan, myös tekstejä voi kuulla uudestaan ja uudestaan.

Mutta ennen sinfonian esitystä on opeteltava nuotit. Miettisen urakka ei ole uuden opettelua, vaan hän on esittänyt kaikki työstelemänsä teksti alkaisemmin. Nyt kyse on vanhan palauttamisesta, kypsyttelystäkin.

– Osa tulee selkärangasta kuten muusikoilla, joka ei ajattele vaan antaa sormien löytää tutun melodian.

Esimerkiksi Miettinen ottaa Kiven *Lintukoto*-runon. *Meress' kaukaall' eräs saari soma löytyy, lehtinen. Sen fyrkät, kallioiset rannat // vastarinta ijankaikkinen on myrskyss', koska aavan meren vallattomat lapset, kuin sotajoukko kransattuna, päällekarkaa, anastaaksens Lintukodon kauniin saaren.*

– Kivi on luonut suomenkieleen onomatopoeettisen klangin, täysin nerokkaan äänneasun. Ääntelsiin on maalattu kokemukset, ja kun ne on kerran saanut sisälleen, niitä ei voi muuttaa.

– Minun ei sen jälkeen tarvitse kuin antaa äänteiden soida itsessäni.

WARNER BROS.

Batman (Ben Affleck) kokoaa sankarit taisteluun pahaa vastaan.

Supersankareiden suuristunto

Elokuvat: Zack Snyderin versio jää massiiviseksi anekdootiksi supersankarielokuvien saagaan.

Zack Snyder's Justice League
★★★

Alkuun lyhyt kertaus. **Zack Snyderin** piti ohjata DC:n ensimmäinen iso supersankarien kimppaelokuva *Justice Leaguе* jo muutamia vuosia sitten. Prosessi oli kuitenkin tuskainen, koska Snyderin ja elokuvayhtiö Warner Brosin pomojen näkemykset menivät ristiin. Snyder halusi piirtää sankarinsa synkin värein, studio kaipasi lisää huumoria.

Kesken kuvausten Snyderin masennuksesta kärsinyt tytär teki itsemurhan, ja Snyder vetäytyi hankkeesta.

Tilalle tuli **Joss Whedon**, joka viimeisteli elokuvan studiopomojen toiveiden mukaan hyvin erilaiseksi kuin Snyder oli halunnut. Ehkä siksi vuonna 2017 ensi-iltansa saanut *Justice League* oli floppi.

HBO:n suoratoistopalveluissa julkaistiin törstaina Snyderin näkemys siitä, millaiseksi hän halusi *Justice Leaguen*. Snyder sai työhönsä Warner Brosilta 70 miljoonaa dollaria ja vapaat kädet.

Elokuvan alussa Superman (**Henry Cavill**) on kuollut ja tekojaan katuva Batman (**Ben Affleck**) kokoaa supersankareiden joukon puolustamaan maata uudelta ulkoavaruuden pahalta. Viimeisenä keinonaan joukko koettaa herättää Supermanin jälleen eloon.

Vuoden 2017 version nähneet kokevat sekä tuttua että paljon uutta. Hahmojen motiiveja syvennetään ja uusia hahmoja vilautellaan ruudulla kuin tulevista tarinoista vihjaillen – vaikka näitä elokuvia tuskin tehdään, koska Snyder ei halua jatkaa töitä DC:n kanssa.

Ray Fisherin Cyborg-hahmo inhimillistyy kiitettävästi ja nousee hahmoista eturiviin. **Ezra Millerin** Flash sen sijaan tuntuu virnistelyineen olevan kuin väärässä elokuvassa. Flashin loppuratkaisussa tekemä tempaus on epäuskottavuudessaankin selvä kumarrus vuoden 1978 *Teräsmies*-elokuvan loppuun.

Neljän tunnin mitassaan Snyderin ohjaus on yllättävän pinnallinen. Kuvat ovat komeita, mutta elokuvan tarina ei anna tunnetta – epätoivo ja lohdutomuus eivät välity katsojalle.

On karua sanoa, mutta se Snyderin visio, joka vuonna 2017 olisi voinut olla massiivista ja komeaa, ei enää 2021 tunnu samalta. Iso syy on se, että kilpailija Marvelin pitkälle tarinakaarelle yhden päätöksen sinetöinyt leffakaksikko *Avengers: Infinity War* (2018) ja *Endgame* (2019) tarjoavat *Justice Leaguelle* liian ison vertailukohdan.

Samalla ei voi välttyä ajatukselta, että elokuvan saattaminen valmiiksi oli tärkeämpää Snyderin oman elämän tarinan kuin elokuvassa tarjotun tarinan vuoksi.

Ehdottomasti mielenkiintoisimpia paloja elokuva tarjoaa alvan loppupuolella, kun Snyder antaa enneunina erilaisia vaihtoehtoja siitä, millaiseen suuntaan hän olisi DC:n elokuvamaailmaa vienyt.

Zack Snyderin Justice League on järkevämpi kokonaisuus kuin vuoden 2017 *Justice League*, mutta ei sittenkään mitään isosti kohahduttavaa tai näkemyksellistä. Muille kuin supersankarielokuvien suurkuluttajille neljä tuntia totisuutta voi olla liikaa.

Iikka Taavitsainen